

18.5.2018

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö 18.4.2018, STM010:00/2015

*Valtakunnallinen hoidon saatavuuden ja yhtenäisten hoidon perusteiden työryhmä:
Toiminnallisten häiriöiden hoidon järjestäminen -työryhmän muistio*

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää 20.5.2018 mennessä lausuntoa luonnoksesta kiireettömän erikoissairaanhoidon yhtenäisiksi perusteiksi. Pyyntö koskee toiminnallisten häiriöiden yhtenäisiä hoidon perusteita, jotka on valmisteltu erillisessä työryhmässä. Lausuntoa pyydetään kriteerien sisällöstä, soveltuvuudesta käytännön toimintaan, vaikutuksista hoidon yhdenvertaiseen saatavuuteen, kustannusvaikutuksista ja tarkoituksenmukaisimmasta julkaisumuodosta.

Aluehallintovirasto lausuu asiassa seuraavaa:

Aluehallintovirasto toteaa, että työryhmän linjaus toimeksiannon muokkaamisesta kroonisen väsymysoireyhtymän kiireettömän hoidon kriteerien määrittämisestä kaikkia toiminnallisia häiriöitä koskevan yleisen mallin kuvaamiseksi on perusteltu. Toiminnalliset häiriöt on muistiossa määriteltävä kattavasti, ja keskeiset häiriöt kuvataan esimerkkeinä. Muistiossa esitetään erilaisissa aineistoissa ja tutkimuksissa kuvattua tietoa, ja olisi-kin perusteltua käyttää tekstissä lähdeviitteitä tieteellisen viittauskäytännön mukaisesti.

Kriteerien sisältö

Muistiossa kuvataan hoidon porrastus kolmiportaisesti lievistä häiriöistä vaikeisiin häiriöihin. Piirteissä kuvataan oireiston kesto yhdeksi tekijäksi ja rinnalla toiminnallinen haitta vähäisestä vaikeaan. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan toiminnallinen haitta on ensisijainen häiriön vaikeutta kuvaava tekijä. Häiriön kesto sen vaikeusasteen kuvaajana ei ole yksiselitteinen. Kuvassa 2 voisi vaikeusasteen suhteuttaa toimintakyvyn tasoon ja käyttää vaikeusasteen ja hoidonporrastuksen kuvauksessa tekstiin lisäksi taulukkomuotoa.

Lievän häiriön hoidon porrastuksessa toimijoita ovat perusterveydenhuollon lääkärit ja psykologit. Lisäksi on mainittu toipumisen seurannassa lääkärin rinnalla sairaanhoitaja. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan lievässä häiriöissä myös terveydenhoitajilla, työterveyshoitajilla, kouluterveydenhoitajilla ja fysioterapeuteilla on paikkansa.

Keskivaikean toiminnallisen häiriön kohdalla on kuvattu erikoislääkärin tehtäväksi somaattisen sairauden poissulku ja toiminnallisen häiriön diagnoosi sekä päättää diagnostisten lisätutkimusten lopettamisesta. Lisäksi erikoislääkärin kuvataan vastaavan moniammatillisen hoito- ja kuntoutussuunnitelman ja siihen liittyvien lausuntojen laatimisesta tai tukevan tässä perustason lääkäriä. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan on keskeistä, että hoito- ja kuntoutussuunnitelman laatii se ammattihenkilö, joka käytännössä seuraa hoidon ja kuntoutuksen toteutumista.

Ajatus siitä, että toiminnallisiin häiriöihin liittyvän kuntoutuksen, pitkien sairauslomien ja muiden merkittävien etuuksien arvioiminen ja niihin liittyvien lausuntojen laatiminen toteutuu julkisessa terveydenhuollossa, on tarkoituksenmukainen. Sen sijaan aluehallintovirasto pitää erikoissairaanhoidon konsultaation tukemaa perusterveydenhuollon prosessia olennaisempänä kuin että lausunnot laaditaan erikoissairaanhoidossa.

Kriteerien soveltuvuus käytännön toimintaan

Muistiossa tuodaan esille toiminnallisten häiriöiden hoidon ja kuntoutuksen järjestämisen osatekijänä osaamisen lisääminen. Osaamisen parantamisen tarvetta ei kuitenkaan tuoda esille toimintakyvyn arvioinnin osalta. Aluehallintovirasto ilmaisee käsityksensä, että terveydenhuollon ammattihenkilöillä on yleisesti toimintakyvyn yhteismitallisessa arvioinnissa parannettavaa, mikä tulisi huomioida myös toiminnallisten häiriöiden vaatiman osaamisen lisäämisessä hoidon porrastuksen kaikilla tasoilla. Suosituksessa voitaisiin tuoda esille toiminnallisten häiriöiden kohdalla toimintakyvyn arviointiin soveltuvat mittarit kuten esimerkiksi SOFAS. Toimintakykymittarit kannattaisi kuvata lyhyesti ja perustella soveltuvuus toiminnallisissa häiriöissä.

Hoitomuotojen sisältöjen kehittämisestä puhuttaessa, hoitomuotojen vaihtoehdot tulisivat paremmin esille rakenteistettuna luettelona (esimerkiksi ranskalaiset viivat tai taulukko). Tässä kohdassa voisi myös tuoda esille sen, millainen tutkimusnäyttö kuhunkin hoitomuotoon liittyy toiminnallisten häiriöiden hoidon osalta. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöille tieto hoitomuodon mahdollisesta näyttöön perustuvuudesta on tärkeä. Jos näyttöä ei ole, olisi erityisen tärkeää perustella, miksi hoitomuotoa kuitenkin pidetään suositeltavana.

On tärkeää todeta se, ettei psykiatrisen diagnoosin puuttuminen saa olla este psykoterapian saamiselle. Terveydenhuollon toimintayksikköjen on turvattava toiminnallisten häiriöiden hoidossa tarvittava psykoterapia myös ilman mielenterveyshäiriön diagnoosia. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan käytännön työtä tekevän terveydenhuollon ammattihenkilön olisi kuitenkin tärkeää tietää, miten psykoterapia perustellaan ja miten sille asetetaan tavoitteet ilman diagnoosia.

Kriteerien vaikutus hoidon yhdenvertaiseen saatavuuteen

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan muistiossa kuvatun mallin jalkauttaminen kattavasti kaikkiin sairaanhoitopiireihin lisäisi merkittävästi hoidon ja kuntoutuksen yhdenvertaista saatavuutta toiminnallisissa häiriöissä. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että hoitojärjestelmän vaatimat rekrytoinnit ja koulutukset saadaan toteutettua valtakunnallisesti kattavasti.

Kriteerien kustannusvaikutukset

Esitetyn hoidon porrastuksen käyttöönotto ja tertiääritason erityisyksikköjen/työryhmien perustaminen vaatii alkuvaiheessaan taloudellista lisäresurssointia julkisen terveydenhuollon ammattihenkilöiden rekrytoinnin ja kouluttamisen muodossa. Myös toiminnallisiin häiriöihin perehtyneiden perustason sairaanhoitajien ja ryhmähoitoihin perehtyneiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden kouluttaminen vaatii taloudellisia resursseja. Uuden toimintatavan myötä potilaita tulee ohjautumaan yksityiseltä sektorilta julkiselle puolelle, mikä voi lisätä julkisen sektorin kustannuksia.

Kriteerien tarkoituksenmukaisin julkaisumuoto

Toiminnallisten häiriöiden hoitosuositusta on perusteltua päivittää tiiviisti johtuen tiedon ja hoitomuotoihin liittyvän näytön lisääntymisestä. Tämän vuoksi aluehallintovirasto pitää tarkoituksenmukaisimpana julkaisumuotona verkkojulkaisemista esimerkiksi valtakunnallisten Käypä hoito -suositusten yhteydessä. Aluehallintoviraston käsityksen mukaan toiminnallisten häiriöiden hoitosuosituksesta tulisi pyrkiä ajan kanssa muodostamaan Käypä hoito -suositus.

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden huomion saamiseksi on myös perusteltua pyrkiä kirjoittamaan toiminnallisista häiriöistä ja niiden hoitosuosituksesta ainakin lääkärit tavoittavissa ammattilehdissä (esimerkiksi Duodecim ja Lääkärilehti). Julkaiseminen voidaan ajoittaa jonkin ammatillisen täydennyskoulutustilaisuuden (esimerkiksi Lääkäripäivät) yhteyteen ammattihenkilöiden huomion saamiseksi.

Lisätietoja

Lisätietoja antaa tarvittaessa aluehallintoylilääkäri Mikko Floréen, puh. 029 501 6000.

terveydenhuoltoyksikön päällikkö

Anne Hiiri

aluehallintoylilääkäri

Mikko Floréen